

van gemeenplaatsen, waarin met de begrippen kunst, niet-kunst, kunstenaar, niet-kunstenaar, inspiratie, niet-inspiratie, gemakkelijk wordt omgesprongen, alsof niet alle geheimenissen en moeilijkheden juist daar in schuilen. Daardoor ontstaat feitelijk een vergroving van het onderscheidingsvermogen. De „inspiratie, gedurende den tijd dat hij schilderde” is al dadelijk een oppervlakkige wijze van voorstellen. Zoo eenvoudig is de werking en tijdsduur van inspiratie waarlijk niet vast te stellen. Er is een incubatie-periode; er is een tijd van geïnspireerd-zijn en een tijd noodig voor de technische uitvoering, die lang niet altijd kan samenvallen (het stellen van eischen is i.c. absurd) met hetgeen inspiratie wordt genoemd. De periode der conceptie dient in ieder geval onderscheiden te worden van de eigenlijke uitvoering. „Het werk-volgens-recept komt uit de handen van een schilder, wiens werk niet groeit gedurende de ontwikkeling van het schilderen zelf, doch die het, van meet af aan, áf voor zich heeft in den geest. Hier dus geen drang tot scheppen. . . . enz.” Dergelijke enormiteiten zijn voor den leek altijd aannemelijk geweest en komen geheel tegemoet aan de heerlijke idylle van de woeste inspiratie. Het is jammer, dat ze hier nog weer eens opgeld doen en door een overigens pittig en schrander schrijver met een positiviteit worden neergeschreven, waar de lezers, die zich zelden of nooit hebben begeven in de regionen, die aan het voortbrengen van kunst voorafgaan, onmogelijk tegen bestand kunnen zijn. Het verschil tusschen werkman en kunstenaar (artisan-artiste) is al evenmin zoo gemakkelijk en wel-omlijnd als de heer van Dantzig meent. En waarom toch altijd weer die onderscheiding kunst en niet-kunst aan het publiek opgedrongen, nu wij juist een beetje te boven zijn gekomen de theorie van Bremmer, waarin langs andere wegen eenzelfde zekerheid wordt gewaarborgd.

Hoe langer men met kunst en kunstenaars verkeert, des te meer men zich werkelijk verdiept in deze gebieden, die niet altijd tot het concreet-waarneembare behooren, hoe stelliger de overtuiging wordt, dat wij er weinig van weten en dat de psychologie van de scheppingsdrift van den geest, in verhouding tot de natuurlijke scheppingsdrift, een nog slechts vaag en schemerig belicht domein is.

Het weinigje speurzin, waar de heer van Dantzig wonderen mee doet, zou men hem gaarne vergeven, als het niet door zijn geheele boek heen tot ontsporingen had geleid, die men niet verwachten zou in een tijd, waarin gebieden van grootsche cultuur en stijl zijn ontsloten en beter begrepen dan in de eeuw van de dictatuur van het schilderij. De opmerkingen over componeeren en het element compositie, dat „niet specifiek is voor kunstenaarschap” passen trouwens geheel bij de beperkte en verouderde instelling van den schrijver. Binnen het gebied van het „stoffelijke” van het schilderij blijkt de schrijver vaster ter been en geeft hij bruikbare inlichtingen.

A. M. HAMMACHER